

Пропозиції змін до НПА щодо посилення або забезпечення охорони культурних цінностей

Ці пропозиції змін до НПА розроблено в рамках проєкту [RES-POL](#) (Rapid Expert Support for Culture and Media Policies in Ukraine), що здійснює ГС «Центр “Регіональний розвиток”» Агенції економічного розвитку [PPV](#) за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Проєкт RES-POL має на меті посилити функціональну спроможність [Міністерства культури та стратегічних комунікацій](#) і його відомств (Українського інституту книги, Українського культурного фонду, Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти й Українського інституту національної пам'яті).

Тривалість проєкту RES-POL – від січня 2024 до липня 2025 року.

У фокусі проєкту RES-POL – чотири сектори (Мистецтво та культура, Культурна спадщина, Креативні індустрії та Медіа) і понад 20 підсекторів (індустрій та видів мистецької діяльності). Окремо RES-POL розглядає 10 істотних питань розвитку культури (конкурентна оплата праці, ефективність державних підприємств у сфері культури, фінансування креативних індустрій, моделі фінансування культурних послуг, громади та культурна спадщина, інтеграція з ЄС та культурна політика тощо).

Методологія проєкту передбачає:

- Визначити істотні питання політики в секторах та підсекторах і описати їх в аналітичних записках та базових звітах;
- Проаналізувати 10 істотних питань розвитку культури у фокусі проєкту й описати їх у базових звітах;
- Напрацювати й описати у стратегічних брифах пропозиції політик щодо істотних питань секторів та 10 істотних питань розвитку культури;
- Випрацювати зміни до кількох нормативно-правових актів та/або розробити концепції пілотних проєктів, щоб впровадити створені у проєкті політики;
- Проаналізувати європейський досвід планування та впровадження політик, оцінити деякі політики у сфері культури в Україні та інституційну спроможність відомств у сфері управління Міністерства культури та стратегічних комунікацій;
- Напрацювати концепції й дорожні моделі реформування мережі закладів культури та системи державного фінансування тощо.

Проєкт RES-POL активно залучає заінтересовані сторони на всіх етапах розроблення політик. Інформація про напрацювання проєкту доступна на сторінці [RES-POL y Facebook](#).

Мета цих змін до НПА – забезпечити належний правовий режим для предметів, що становлять національну культурну цінність.

Зміст напрацьованих матеріалів є відповідальністю Громадської спілки «Центр “Регіональний розвиток”» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Автори пропозицій до НПА – Анастасія Пеценчук
Літературний редактор – Євген Редько
Травень 2025 року

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення або забезпечення охорони культурних цінностей»

1. Обґрунтування необхідності ухвалити акт

Проблема збереження рухомої культурної спадщини набула надзвичайної актуальності у зв'язку з повномасштабною збройною агресією проти України, масовим знищенням культурних установ, незаконним вивезенням артефактів та зростанням загроз для приватних і публічних колекцій. Чинне законодавство фрагментарне й не забезпечує належного правового режиму для предметів, що становлять національну культурну цінність.

Крім того, Україна як держава – кандидат до ЄС зобов'язана імплементувати положення Директиви 2014/60/ЄС про повернення незаконно вивезених культурних об'єктів та гармонізувати внутрішнє законодавство з *acquis* Європейського Союзу.

Регламент Ради (ЄС) № 116/2009 спеціально розроблений, щоб регулювати вивезення культурних цінностей за межі митної території Європейського Союзу, підпорядковуючи такий експорт обов'язковому пред'явленню експортної ліцензії. Цей Регламент визначає «культурні цінності» як предмети, які «мають значення для археології, доісторії, історії, літератури, мистецтва або науки» і належать до конкретних категорій, перелічених у його Додатку I.

Важливо зазначити, що, хоча Додаток I до Регламенту 116/2009 окреслює категорії для «особливого захисту в торгівлі з третіми країнами», Регламент чітко зазначає, що «не має на меті шкодити визначенню державами-членами національних скарбів». Регламент 116/2009 використовує власні конкретні категорії Додатка I для цілей експортного контролю. Це означає, що в експортній ліцензії може бути відмовлено не лише в разі, якщо об'єкт підпадає під категорії Регламенту, але якщо він захищений національним законодавством як національний скарб. Такий подвійний підхід створює багатшарову систему контролю за експортом культурних цінностей. ЄС надає гармонізований і стандартизований перелік категорій, для яких зазвичай потрібна експортна ліцензія, забезпечуючи базовий рівень захисту та єдиний контроль у всіх державах-членах. Одночасно він надає окремим державам-членам право застосовувати свої потенційно суворіші національні закони до об'єктів, які вони вважають «національними скарбами», навіть якщо такі об'єкти не ідеально відповідають категоріям Додатка I ЄС або конкретним порогам. Цей баланс ефективно поважає національний суверенітет над культурною спадщиною, встановлюючи водночас послідовну спільну рамку митного контролю для зовнішньої торгівлі, що приводить до всеосяжного, але складного режиму експорту.

2. Цілі й завдання законопроекту

Культурну спадщину, втілювану в культурних об'єктах, визнано наріжним каменем європейської ідентичності та культурного різноманіття. Європейський Союз визнає її глибоку цінність не лише через художнє та історичне значення, але вважає її життєво важливим ресурсом для людського розвитку, посилення культурного різноманіття та сприяння міжкультурному діалогу. Загальне зобов'язання ЄС щодо захисту культурної спадщини чітко закріплене в його основоположних нормативно-правових актах, щоб запобігати незаконній торгівлі культурними цінностями, забезпечувати ефективне повернення незаконно вивезених об'єктів і ретельно контролювати їх переміщення через внутрішні та зовнішні кордони Союзу. Включення захисту культурної спадщини до основоположних договорів ЄС свідчить про її підвищений статус, що виходить за межі просто культурного чи естетичного інтересу. Це додатково посилено безпосереднім зв'язком захисту культурної спадщини з ширшими, критично важливими політичними цілями, як-от боротьба з фінансуванням тероризму та відмиванням грошей. Відповідно в ЄС глибоко та стратегічно усвідомлюють, що культурна спадщина – не просто реліквія минулого, яку потрібно зберегти, а сучасний актив, який дедалі частіше стає вразливим до експлуатації складними злочинними мережами. Отже, її захист стає обов'язковим складником міжнародної безпеки й фінансової цілісності, виправдовуючи впровадження суворих правових заходів і виділення значних ресурсів.

Регламент (ЄС) 2019/880 визначає «культурні цінності» як «будь-який предмет, що має значення для археології, доісторії, історії, літератури, мистецтва або науки», як зазначено в Додатку до Регламенту. Цей Регламент конкретно спрямований на *ввезення* та *імпорт* культурних цінностей, що походять з-за меж ЄС. Його основні цілі – боротьба з незаконною торгівлею культурними цінностями, запобігання фінансуванню тероризму та стримування відмивання грошей через продаж викрадених артефактів.

Для цілей імпортного контролю Регламент класифікує культурні цінності на три частини (А, В та С) у Додатку. Кожна категорія пов'язана з конкретними вимогами та правовими наслідками для їхнього ввезення до ЄС. Регламент 2019/880 безпосередньо розроблений для контролю *імпорту* культурних цінностей, що походять з-за меж ЄС. Його визначення культурних цінностей, нерозривно пов'язане з Додатком, безпосередньо спричиняє вимогу для імпортерів надавати докази законного вивезення з країни походження. Це свідчить про проактивну й наполегливу позицію ЄС у його зусиллях із боротьби з незаконною торгівлею, реалізовану в націлюванні на точки входу таких товарів на його ринок. Покладаючи тягар доказування безпосередньо на імпортера, щоб продемонструвати законність вивезення об'єкта з країни його походження, ЄС ефективно поширює свій регуляторний та етичний вплив на глобальному рівні, змушуючи міжнародні ринки мистецтва, колекціонерів та дилерів дотримуватися значно вищих стандартів у дослідженні походження та належній обачності під час роботи з культурними об'єктами, призначеними для ЄС. Ця стратегія покликана руйнувати попит на незаконну торгівлю, узгоджуючи внутрішній ринковий контроль ЄС з ширшими міжнародними конвенціями, зокрема Конвенцією ЮНЕСКО 1970 року.

Загалом законодавча база ЄС відбиває комплексний та адаптивний підхід до захисту культурної спадщини, балансує між збереженням спадщини, сприянням законному культурному обміну та боротьбою з організованою злочинністю. Постійна еволюція цих правил і посилення вимог до належної обачності свідчать про щораз більше усвідомлення ЄС стратегічної важливості культурної спадщини у глобальному контексті. Законодавство Європейського Союзу щодо «культурних об'єктів» становить всеосяжну й динамічну систему, розроблену для захисту європейської культурної спадщини та боротьби з незаконною торгівлею.

Щоб повністю гармонізувати українське законодавство з *acquis* ЄС, потрібно додатково актуалізувати й інкорпорувати необхідні механізми та інструменти, забезпечуючи синергетичну взаємодію законодавства ЄС та норм національного права, а тому вкрай важливо:

- розробити порядок транскордонного переміщення (відповідно до Регламенту № 116/2009);
- регулювати механізм державного викупу в разі суспільного інтересу;
- визначити поняття «рухома культурна спадщина» на законодавчому рівні;
- упорядкувати переміщення предметів культури та облік культурних цінностей через єдиний державний реєстр;
- запровадити спеціальні режими поводження з предметами культури в умовах війни та надзвичайного стану;
- встановити порядок законного володіння археологічними предметами для фізичних осіб, механізм «культурної амністії» та державного викупу;
- гармонізувати термінологію й компетенції уповноважених органів з питань охорони та контролю у сфері охорони культурної спадщини з міжнародним правом та європейськими нормами.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ З МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТІВ (українською та англійською мовами)

Гаазька конвенція 1954 року про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту

- **Культурна цінність**

Cultural property

Об'єкти, що мають велике значення для культурної спадщини кожного народу: архітектурні пам'ятки, твори мистецтва, рукописи тощо.

- **Спеціальний захист**

Special protection

Режим підвищеної охорони для обмеженої кількості об'єктів культурної цінності.

- **Окупаційна влада**

Occupying Power

Держава, яка фактично контролює територію, що їй не належить за суверенітетом.

Конвенція ЮНЕСКО 1970 року про заходи щодо заборони та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності

- **Культурна цінність**

Cultural object / Cultural property

Предмети релігійного, художнього, історичного, літературного значення.

- **Незаконне переміщення**

Illicit export or import

Переміщення без дозволу уповноважених органів держави.

- **Держава походження**

State of origin

Країна, на території якої культурна цінність була створена або виявлена.

Конвенція УНІДРУА 1995 року про викрадені або незаконно вивезені культурні об'єкти

- **Культурний об'єкт**

Cultural object

Матеріальний об'єкт, який має археологічну, художню, історичну, наукову або релігійну цінність.

- **Викрадений об'єкт**

Stolen object

Об'єкт, вилучений без згоди законного власника.

- **Добросовісний набувач**

Bona fide possessor / Acquirer in good faith

Особа, яка придбала об'єкт, не знаючи про незаконність його походження.

- **Вимога про реституцію**

Claim for restitution

Офіційна вимога повернення культурного об'єкта його законному власнику.

Директива 2014/60/ЄС Європейського парламенту і Європейської Ради про повернення культурних об'єктів, незаконно вивезених з території держав-членів

- **Культурний об'єкт**

Cultural object

Об'єкт, класифікований державою-членом як національне надбання.

- **Реституція**

Restitution

Повернення незаконно вивезеного об'єкта культурного значення.

- **Компетентний орган**

Competent authority

Орган державної влади, уповноважений на реалізацію положень Директиви.

- **Фінансова компенсація**

Fair compensation

Виплата добросовісному набувачу в разі повернення об'єкта державі походження.

Цей термінологічний апарат рекомендовано додавати до глосаріїв під час розроблення проєктів законів у сфері охорони культурної спадщини, щоб гармонізувати національне законодавство з міжнародними актами та *acquis* ЄС.

На сьогодні відповідно до наказу Міністерства культури України від 3 вересня 2013 року № 819 затверджено:

1) форму Реєстру культурних цінностей, втрачених під час та внаслідок Другої світової війни (музеї); Порядок ведення Реєстру культурних цінностей, втрачених під час та внаслідок Другої світової війни (музеї);

2) форму Реєстру культурних цінностей, втрачених під час та внаслідок Другої світової війни (бібліотеки); Порядок ведення Реєстру культурних цінностей, втрачених під час та внаслідок Другої світової війни (бібліотеки);

3) форму Реєстру культурних цінностей, повернутих до України; Порядок ведення Реєстру культурних цінностей, повернутих до України;

4) форму Реєстру культурних цінностей, які пов'язані з історією українського народу і перебувають за межами України; Порядок ведення Реєстру культурних цінностей, які пов'язані з історією українського народу і перебувають за межами України;

5) форму Реєстру культурних цінностей, які знаходяться в національному розшуку; Порядок ведення Реєстру культурних цінностей, які знаходяться в національному розшуку;

6) форму Реєстру культурних цінностей, які знаходяться в розшуку за запитами інших держав; Порядок ведення Реєстру культурних цінностей, які знаходяться в розшуку за запитами інших держав;

7) форму Реєстру конфіскованих культурних цінностей; Порядок ведення Реєстру конфіскованих культурних цінностей;

8) форму Реєстру культурних цінностей, на які видано свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України; Порядок ведення Реєстру культурних цінностей, на які видано свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України.

Крім цього, створено та запроваджено:

– Порядок обліку об'єктів культурної спадщини, затверджений наказом Міністерства культури України від 11 березня 2013 року № 158, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 01 квітня 2013 року за № 528/23060 (з подальшими змінами та доповненнями) та Реєстр об'єктів культурної спадщини, які взято на державний облік;

– Положення про Музейний фонд України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 2000 року № 1147 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 1007);

– Державний реєстр нерухомих пам'яток України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2024 року № 339;

– Порядок ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, затверджений наказом Міністерства культури та інформаційної політики України 25 серпня 2023 року № 449;

– Державний реєстр національного культурного надбання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 № 466.

3. Характеристика основних положень

Законопроект передбачає:

- внесення нових статей 14-1, 14-2, 17-1, 17-2, 23-2, 26-1 до Закону України «Про охорону культурної спадщини»;
- встановлення порядку дій у разі загрози втрати, пошкодження чи викрадення предметів культури в умовах війни;
- створення механізму тимчасового зберігання предметів, ввезених в Україну під час конфлікту;
- удосконалення процедури обліку й надання інвентаризаційного коду кожному об'єкту;
- урегулювання правового статусу археологічних знахідок у приватному володінні з урахуванням добросовісності набуття.

4. Узгодженість із міжнародними зобов'язаннями України

Проект закону відповідає положенням:

- Конвенції ЮНЕСКО 1970 року;

- Конвенції UNIDROIT 1995 року;
- Гаазької конвенції 1954 року та Протоколу 1999 року;
- Директиви 2014/60/ЄС;
- Регламенту ЄС №1024/2012 про систему IMI;
- Регламенту (EU) 2019/880 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the introduction and the import of cultural goods;
- Регламенту № 116/2009.

5. Прогноз соціально-економічних та правових наслідків

Прийняття законопроєкту:

- посилить гарантії збереження національної спадщини;
- зменшить ризики незаконного вивезення або привласнення цінностей;
- забезпечить умови для повернення вивезених культурних об'єктів;
- підвищить міжнародну довіру до України як держави-партнера у сфері охорони культури;
- сприятиме виконанню міжнародних зобов'язань і отриманню міжнародної технічної та фінансової допомоги.

6. Необхідність внесення змін до інших законодавчих актів

У прикінцевих положеннях передбачено доручення Кабінету Міністрів:

- розробити підзаконні акти щодо порядку реєстрації, евакуації та ввезення/вивезення;
- внести зміни до Кримінального кодексу України в частині відповідальності за незаконне зберігання або продаж археологічних предметів;
- розробити підзаконні акти для врегулювання питання щодо діяльності відповідних державних реєстрів.

7. Фінансово-економічне обґрунтування

Фінансувати реалізацію положень закону передбачено за рахунок:

- Державного бюджету України (через створення Державного фонду охорони рухомої культурної спадщини);
- коштів міжнародних грантів, технічної допомоги та благодійних внесків;
- спеціальних податкових стимулів для меценатів.

8. Підстави для розроблення законопроєкту

- Пріоритети національної безпеки в умовах війни;
- євроінтеграційні зобов'язання України;
- аналітичні висновки профільних комітетів Верховної Ради та експертного середовища;

Вимоги громадськості та фахівців у сфері охорони культурної спадщини.

**Порівняльна таблиця
до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо
посилення або забезпечення охорони культурних цінностей»**

Положення чинного законодавчого акта	Положення законодавчого акта з урахуванням запропонованих змін
Закон України «Про охорону культурної спадщини»	
<p>Стаття 1. Визначення термінів</p> <p>У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:</p> <p>культурна спадщина – сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини;</p> <p>об'єкт культурної спадщини – визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність;</p> <p>нерухомий об'єкт культурної спадщини – об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності;</p> <p align="center">Позиція відсутня</p> <p align="center">Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 1. Визначення термінів</p> <p>У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:</p> <p>культурна спадщина – сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини;</p> <p>об'єкт культурної спадщини – визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність;</p> <p>нерухомий об'єкт культурної спадщини – об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце у просторі без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності;</p> <p>рухома культурна спадщина – це сукупність предметів матеріальної культури, які мають історичну, художню, наукову, археологічну, етнографічну, релігійну або іншу культурну цінність, не прикріплені до постійного місця розташування, і можуть бути переміщені без втрати їхньої ідентичності, включно з музейними предметами та колекціями; археологічні знахідки, артефакти, старожитності; твори мистецтва, графіки, скульптури, фотографії; архівні документи, рукописи, фільми, аудіовізуальні записи; предмети культу, релігійного вжитку та інші унікальні історичні речі. До рухомої культурної спадщини також можуть належати об'єкти, що тимчасово перебувають у приватному володінні, користуванні та/або перебувають за межами території держави, та/або знаходяться в приватній власності будь-якої особи й набуті в передбаченому законодавством спосіб та одночасно визнані національним</p>

	<p>культурним надбанням відповідно до законодавства;</p> <p>реституція – це повернення предмета рухомої культурної спадщини, який було незаконно переміщено, викрадено або втрачено, до законного власника або країни походження.</p> <p>.....</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 14¹. Рухома культурна спадщина</p> <p>Рухома культурна спадщина підлягає обов'язковому обліку, державній реєстрації, охороні, збереженню, реставрації, оцінюванню та контролю за переміщенням у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.</p> <p>У разі виникнення загрози збройного конфлікту, запровадження воєнного або надзвичайного стану Кабінет Міністрів України має право встановлювати особливий режим евакуації, обліку, зберігання, охорони та транспортування предметів культури, включених до реєстрів рухомої культурної спадщини, щоб запобігти їх пошкодженню, втраті або незаконному вивезенню.</p> <p>1. До предметів рухомої культурної спадщини належать об'єкти, що відповідають хоча б одній із таких категорій:</p> <ul style="list-style-type: none"> • предмети історичного значення (зокрема, пов'язані з державотворенням, видатними подіями чи особами); • предмети мистецтва (образотворчого, декоративного, сакрального, музичного, сценічного, кіномистецтва тощо); • археологічні артефакти та етнографічні об'єкти; • пам'ятки науки, техніки, дизайну, ремесел; • архівні документи, фільми, аудіо- та відеозаписи, стародруки, рідкісні книги; • предмети культового призначення та релігійні артефакти. <p>2. Усі предмети, визнані такими, що мають культурну цінність, підлягають:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ідентифікації та опису; • державному обліку та реєстрації; • визначенню охоронного статусу; • захисту від знищення, псування, незаконного переміщення; • реставрації, якщо це уможливіє їх фізичний стан. <p>3. Реставрацію та консервацію предметів здійснюють відповідно до науково</p>

	<p>обґрунтованих методик, дотримуючись автентичності та зберігаючи історичну цінність, за погодженням з органом охорони культурної спадщини.</p> <p>4. У разі введення правового режиму воєнного або надзвичайного стану держава забезпечує невідкладну реалізацію особливого режиму поводження з предметами культурної спадщини, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створення евакуаційних планів та мобілізаційних списків предметів, що підлягають першочерговому захисту; • переведення їх на спеціальний облік та режим охорони; • тимчасове переміщення, зберігання в захищених місцях або передання на депозит державним органам; • заборону на вивезення або реалізацію таких предметів без дозволу уповноваженого органу у сфері охорони культурної спадщини. <p>5. Кабінет Міністрів України затверджує порядок реалізації зазначених заходів.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 14². Тимчасове вивезення в умовах надзвичайної ситуації</p> <p>Тимчасове вивезення з території України культурних цінностей для виставок, зберігання, реставрації під час дії правового режиму воєнного стану або надзвичайної ситуації можливе лише за дотримання спеціального порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.</p> <p>У разі неможливості повернення культурних цінностей у визначені строки з підстав безпеки власник або уповноважена особа повинні подати заяву про продовження строку зберігання, яку розглядає центральний орган виконавчої влади у сфері культури (уповноважений орган, що формує й реалізує політику).</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 14³. Державний реєстр предметів рухомої культурної спадщини</p> <p>Державний реєстр предметів рухомої культурної спадщини (далі – Реєстр) – це частина централізованої електронної інформаційно-комунікаційної системи, що забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей</p>

	<p>та національного культурного надбання, зокрема облікові відомості про об'єкти рухомої культурної спадщини.</p> <p>Відомості до Реєстру вносять органи охорони культурної спадщини на підставі заяв, експертиз, архівних даних або внаслідок виявлення об'єктів під час реставраційних, пошукових, митних чи слідчих дій.</p> <p>Ведення Реєстру забезпечує центральний орган виконавчої влади у сфері культури за участі експертних рад, профільних інституцій та музеїв.</p> <p>Порядок створення та ведення такого реєстру визначений Постановою Кабінету Міністрів.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 14⁴. Права та обов'язки власників предметів рухомої культурної спадщини</p> <p>1. Власники предметів рухомої культурної спадщини зобов'язані:</p> <ul style="list-style-type: none"> • забезпечувати збереження, облік і доступ до предмета у спосіб, визначений законом; • не вивозити предмет без відповідного дозволу; • повідомляти державу про втрату, пошкодження або переміщення предмета; • надавати предмет для експертизи або тимчасової евакуації в разі воєнного стану чи загрози; • вчиняти інші дії, визначені законодавством. <p>2. Власники предметів рухомої культурної спадщини мають право у встановленому законом порядку:</p> <ul style="list-style-type: none"> • одержувати підтвердження про належність предмета до рухомої культурної спадщини; • подавати заявку на державну підтримку (реставрація, грант, компенсація); • тимчасово передавати предмет до музеїв, архівів чи бібліотек за договором; • вчиняти інші дії, визначені законодавством.
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 14⁵. Реституція предметів рухомої культурної спадщини</p> <p>1. Україна забезпечує реституцію через:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дипломатичні канали й міжнародне спів; • судовий та досудовий порядок;

	<ul style="list-style-type: none"> • участь у міжнародних ініціативах (ЮНЕСКО, UNIDROIT, ЄС); • інші дії, які передбачені законодавством України та міжнародними договорами. <p>2. Порядок запровадження процесу реституції затверджує Кабінет Міністрів України, урахувавши положення міжнародного права та двосторонні угоди.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 14⁶. Цифровий паспорт предмета рухомої культурної спадщини</p> <p>1. Кожен предмет, внесений до Реєстру, повинен мати унікальний цифровий паспорт, що містить інформацію про:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ідентифікаційні ознаки, авторство, датування, походження; • форму власності, розташування, режим охорони; • цифрові копії, 3D-візуалізацію, QR-код або NFC-мітку. <p>2. Дані цифрового паспорта використовують для обліку, дослідження, міжнародного обміну, охорони, реституції та просування культурної спадщини України.</p> <p>Порядок видання цифрового паспорта та його форму затверджує Кабінет Міністрів України.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 18². Право приватної власності на археологічні предмети у приватній власності</p> <p>1. Археологічні предмети можуть перебувати у приватній власності фізичних осіб. Особа, у власності якої перебуває археологічний предмет, зобов'язана здійснити державну реєстрацію такого предмета. Державна реєстрація археологічних предметів полягає у внесенні відомостей про такі предмети в Реєстрі у випадках, передбачених законодавством.</p> <p>2. Протягом трьох років з набрання чинності цим Законом власники археологічних предметів зобов'язані зареєструвати наявні в їх користуванні та володінні археологічні предмети. Після завершення терміну, визначеного в частині 1 цієї статті, предмети, не внесені до реєстру, визнаються безпідставно набутими й підлягають поверненню державі.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 42¹. Державна агенція культурної спадщини</p> <p>1. З метою охорони, збереження, реставрації та популяризації предметів, що становлять</p>

	<p>рухомо культурну спадщину, створюють Державну агенцію культурної спадщини.</p> <p>2. Державна агенція культурної спадщини функціонує як державна установа в підпорядкуванні центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.</p> <p>3. Порядок утворення, функціонування та ліквідації Державної агенції культурної спадщини, а також її структуру, повноваження, джерела фінансування та організацію діяльності визначає Кабінет Міністрів України.</p>
<p align="center">Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей»</p>	
<p>Стаття 1. Визначення термінів У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:</p> <p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 1. Визначення термінів У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:</p> <p align="center">...</p> <p>володілець предмета культури – особа, у фактичному володінні та користуванні якої перебуває предмет культури;</p> <p>предмети культури – рухомі об'єкти культурного призначення, що мають історичне, художнє, етнологічне та/або наукове значення відповідно до законодавства України та міжнародних договорів. Класифікацію предметів культури, які передбачені для тимчасового вивезення або ввезення, або постійного вивезення або ввезення, здійснюють відповідно до Регламенту (EU) 2019/880 від 17 квітня 2019 року, Регламенту ЄС 2019/515 від 19 березня 2019 року та інших міжнародних договорів.</p> <p>колекція – систематизоване та тематичне зібрання предметів культурної спадщини або їх фрагментів, дібраних (об'єднаних) за певними ознаками, які зібрані разом та сукупно становлять єдине цілісне утворення незалежно від культурної цінності кожного з них;</p> <p>об'єкти національного культурного надбання – культурні цінності, що становлять цінність для народу України, мають виняткове історичне, художнє, етнографічне та/або наукове значення для формування вітчизняного культурного простору, визначають внесок українського народу у всесвітнє культурне</p>

	<p>надбання незалежно від їх вартості та віку і які включені до державних реєстрів, передбачених законодавством.</p> <p>Інші терміни в цьому Законі застосовують у значеннях, визначених Митним кодексом України, законами України «Про культуру», «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про бібліотеки та бібліотечну справу», «Про музеї та музейну справу», «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», «Про адміністративні послуги» та іншими законами.</p>
<p>Стаття 3. Культурні цінності України</p>	<p>Стаття 3. Класифікація культурних цінностей</p> <p>1. До культурних цінностей, які можуть бути включені до відповідних державних реєстрів, у порядку, передбаченому цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, належать:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) оригінальні художні твори живопису, графіки та скульптури, гравюри та мозаїки, художні композиції та монтажні (зокрема, віртуальні) з будь-яких матеріалів, твори декоративно-прикладного і традиційного народного мистецтва; 2) предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, історією науки і культури, а також такі, що стосуються життя та діяльності видатних діячів держави, політичних партій, громадських і релігійних організацій, науки, культури та мистецтва; 3) предмети музейного значення, знайдені під час археологічних розкопок; 4) складові частини та фрагменти архітектурних, історичних, художніх пам'яток і пам'яток монументального мистецтва; 5) старовинні книги, мапи та інші видання, що становлять історичну, художню, наукову та літературну цінність, окремо чи в колекції; 6) манускрипти та інкунабули, стародруки, архівні документи, включно з кіно-, фото- та фонодокументами, окремо чи в колекції;

	<p>7) унікальні та рідкісні музичні інструменти;</p> <p>8) різноманітні види зброї, що має історичну, етнографічну та наукову цінність;</p> <p>9) рідкісні поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо чи в колекції;</p> <p>10) рідкісні монети, ордени, медалі, печатки, годинники (їх частини) та інші предмети колекціонування;</p> <p>11) зоологічні колекції, що становлять наукову, культурно-освітню, навчально-виховну або естетичну цінність;</p> <p>12) рідкісні колекції та зразки флори і фауни, мінералогії, анатомії та палеонтології, що становлять історичний, археологічний, палеонтологічний, етнографічний чи нумізматичний інтерес;</p> <p>13) родинні цінності – предмети культури, що мають характер особистих або родинних предметів;</p> <p>14) оригінальні кіно-, фото-, аудіо- та відеозаписи, окремо чи в колекції, включно із сучасними;</p> <p>15) оригінальні предмети меблів та інші вироби з дерева, гобелени, килими, кераміка, які мають історичну, етнографічну та наукову цінність;</p> <p>16) старовинні транспортні засоби, вироблені понад 75 років тому, які мають історичну, етнографічну та наукову цінність;</p> <p>17) старовинні іграшки, ігри, вироби зі скла, ювелірні вироби, що мають історичну, етнографічну та наукову цінність;</p> <p>18) оптична, фотографічна та кінематографічна апаратура, що має історичну, етнографічну та наукову цінність;</p> <p>19) інші об'єкти матеріальної та духовної культури (включно із сучасними), що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення.</p>
--	--

	<p>2. До предметів національного культурного надбання належать:</p> <p>1) культурні цінності, зазначені в частині першій статті 3 цього Закону, які становлять культурну цінність народу України, мають виняткове історичне, художнє, етнографічне та наукове значення для формування вітчизняного культурного простору й визначають внесок українського народу у всесвітнє культурне надбання незалежно від їх вартості та віку, зокрема:</p> <p>предмети, пов'язані з найважливішими історичними подіями в житті народу, розвитком науки, техніки, культури, життям і діяльністю видатних діячів;</p> <p>пам'ятки мистецтва – визначні твори образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва;</p> <p>документальні пам'ятки – унікальні акти державності, інші важливі архівні матеріали, кіно-, фото-, і фотодокументи, старовинні рукописи, рідкісні друковані видання тощо.</p> <p>2) унікальні документи, передбачені Законом України «Про Національний архівний фонд та архівні документи»;</p> <p>3) унікальні музейні предмети, музейні колекції, музейні зібрання Музейного фонду України та предмети музейного значення, що підлягають внесенню до Музейного фонду України і мають виняткове художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, передбачені Законом України «Про музеї та музейну справу»;</p> <p>4) документи Бібліотечного фонду національної бібліотеки України, особливо цінні, рідкісні документи та колекції, передбачені Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»;</p> <p>5) археологічні предмети;</p> <p>6) елементи, що становлять невіддільну частину художніх, історичних або релігійних пам'яток, які було розібрано, віком від 100 років.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 10. Компетенція центральних органів виконавчої влади у сфері</p>	<p>Стаття 10. Компетенція центральних органів виконавчої влади у сфері вивезення, ввезення</p>

<p>вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей</p> <p>Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей:</p> <p>Позиція відсутня</p>	<p>і повернення культурних цінностей</p> <p>Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей:</p> <p>затверджує порядок ведення та форму відповідного реєстру;</p> <p>встановлює порядок включення культурних цінностей до відповідного реєстру та виключення їх із нього, а також форми витягу з вказаних реєстрів про включення культурних цінностей;</p> <p>визначає розмір плати за включення предмета культури до відповідного реєстру, випадки застосування пільг та звільнення від такої плати;</p> <p>адмініструє централізовану електронну інформаційно-комунікаційну систему, що забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання, забезпечує доступ до інформації, яка міститься в такій системі, з урахуванням обмежень, визначених цим Законом;</p> <p>здійснює координацію та контроль за виявленнями, дослідженням, ідентифікацією культурних цінностей, що можуть бути зараховані до національного культурного надбання України;</p> <p>здійснює програми реставрації, охорони та іншого забезпечення культурних цінностей, зарахованих до національного культурного надбання, як тих, що перебувають у державній та комунальній власності, так і тих, що перебувають у приватному володінні;</p> <p>приймає рішення про викуп у державну власність культурних цінностей, зарахованих до національного культурного надбання, що перебувають у приватній власності;</p>
---	--

	<p>застосовує штрафні (фінансові) санкції за порушення вимог законодавства у сфері поведження з культурними цінностями;</p> <p>забезпечує відбір кандидатів у склад Комісії з питань національного культурного надбання та подає їх на затвердження Кабінету Міністрів України.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 13¹. Особливості зарахування культурних цінностей до національного культурного надбання України</p> <p>1. Культурну цінність зараховують до національного культурного надбання України на підставі рішення Комісії за результатами розгляду заяви володільця предмета культури про зарахування культурної цінності до національного культурного надбання України.</p> <p>До такої заяви додають: якщо володільець культурної цінності – фізична особа – копію паспорта та реєстраційного номера облікової картки платника податків (крім фізичних осіб, які через релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це податковий орган і мають відмітку в паспорті); експертний висновок про відповідність предмета культури критеріям, передбаченим частиною другою статті 3 цього Закону; або висновку державної експертизи; або подання уповноваженого органу.</p> <p>2. Щоб ухвалити рішення за результатами розгляду заяви володільця предмета культури, заяви експерта в галузі культури, поданої відповідно до частини дев'ятої статті 19 цього Закону, чи подання уповноваженого органу, направлено за результатами моніторингу щодо виявлення предметів культури, що можуть бути зараховані до предметів національного культурного надбання відповідно до частини сьомої цієї статті, Комісія звертається до експерта в галузі культури для проведення експертного дослідження предмета культури за рахунок держави.</p> <p>3. Цією метою Комісія наділена правом вимагати від володільця предмета культури тимчасово надати такий предмет експерту для проведення експертного дослідження. У такому разі предмет культури має бути наданий експерту (за можливості транспортування) протягом семи робочих днів з моменту отримання володільцем вимоги</p>

Комісії. Такий предмет культури повертається його володільцю (якщо був наданий) протягом трьох робочих днів з моменту складення експертного висновку за результатами його дослідження.

3. У разі ненадання володільцем предмета культури для проведення експертного дослідження на вимогу Комісії у строк, визначений абзацом третім частини третьої цієї статті, експерт у галузі культури, якому доручено провести експертне дослідження предмета культури, протягом одного робочого дня з моменту спливу строку повідомляє про це Комісію.

4. Рішення про зарахування предмета культури до національного культурного надбання України або про відмову в зарахуванні має бути ухвалене Комісією протягом 30 календарних днів з моменту отримання заяви (подання), а у випадку, передбаченому частиною другою цієї статті, – з моменту отримання експертного висновку або повідомлення експерта про неможливість провести експертне дослідження.

Про ухвалене рішення Комісія повідомляє володільця предмета культури протягом трьох робочих днів з моменту його ухвалення.

5. Рішення, передбачене частиною першою цієї статті, ухвалює Комісія, якщо за результатами розгляду документів, зазначених у абзаці другому частини першої цієї статті, та експертного дослідження, передбаченого частиною другою цієї статті (у разі надання предмета культури його володільцем), буде встановлено, що предмет культури належить до предметів національного культурного надбання.

Вказане рішення має бути передане уповноваженому органу протягом трьох робочих днів з моменту його ухвалення.

Протягом двох робочих днів з моменту отримання зазначеного рішення уповноважений орган вносить відповідні дані в Державний реєстр культурних цінностей України, що становить частину централізованої електронної інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для

ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання, про що володільцю предмета культури видають витяг за формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

6. Рішення про відмову в зарахуванні культурної цінності до національного культурного надбання України Комісія ухвалює в разі невідповідності культурної цінності критеріям, передбаченим частиною другою статті 3 цього Закону.

Комісія ухвалює рішення про зарахування культурної цінності до національного культурного надбання України та включення в Державний реєстр культурних цінностей України, що становить частину централізованої електронної інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання, або про відмову в такому зарахуванні. Рішення Комісії про відмову може бути оскаржене до суду його володільцем (крім випадків зарахування такої культурної цінності до національного культурного надбання на підставі особистої заяви такого володільця), іншою особою, якщо це стосується її прав та інтересів.

7. У разі виявлення серед культурних цінностей тих, що можуть бути зараховані до національного культурного надбання, уповноважений орган протягом трьох робочих днів з моменту виявлення відповідного факту звертається до Комісії з поданням про необхідність ухвалити рішення про зарахування такої культурної цінності до національного культурного надбання України.

8. У разі зупинення розгляду заяви на підставі пункту першого частини третьої цієї статті володільцю предмета культури надають 10 робочих днів з моменту отримання рішення про таке зупинення, щоб він усунув виявлені недоліки.

У разі виконання вимог рішення про зупинення розгляду заяви щодо включення предмета культури до Державного реєстру предметів культури, що становить частину централізованої електронної

інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання, у визначені строки уповноважений орган протягом п'яти робочих днів з моменту виконання таких вимог ухвалює рішення про включення предмета культури до реєстру, зазначеного в цій частині, або про зупинення розгляду заяви на підставі пункту другого частини третьої цієї статті.

У разі зупинення розгляду заяви на підставі пункту другого частини третьої цієї статті уповноважений орган протягом п'яти робочих днів з моменту ухвалення рішення про таке зупинення повинен звернутися до іншого експерта в галузі культури для проведення повторного експертного дослідження предмета культури коштом держави.

З цієї метою уповноважений орган наділений правом вимагати від володільця предмета культури тимчасово надати такий предмет експерту для проведення експертного дослідження. У такому разі предмет культури має бути наданий експерту (якщо є можливість транспортування) протягом трьох робочих днів з моменту отримання володільцем вимоги уповноваженого органу. Такий предмет культури повертається володільцю (якщо був наданий) протягом трьох робочих днів з моменту складення експертного висновку за результатами його дослідження.

У випадку ненадання володільцем предмета культури для проведення експертного дослідження на вимогу уповноваженого органу у строк, визначений абзацом другим цієї частини, експерт у галузі культури, якому доручено провести експертне дослідження предмета культури, протягом одного робочого дня з моменту спливу такого строку повідомляє про це уповноважений орган.

За результатами звернення уповноваженого органу до іншого експерта в галузі культури відповідно до законодавства уповноважений орган ухвалює рішення про направлення до Комісії подання про необхідність ухвалити рішення про включення такого предмета культури до Державного реєстру предметів національного культурного надбання України, що становить частину централізованої

	<p>електронної інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання.</p> <p>Про ухвалене рішення уповноважений орган повідомляє володільця предмета культури протягом трьох робочих днів з моменту його ухвалення.</p> <p>Внесення змін до відповідного реєстру здійснюють у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 26¹. Повернення, реституція незаконно вивезених об'єктів культурної спадщини</p> <p>Об'єкти культурної спадщини України, незаконно вивезені з її території, підлягають поверненню відповідно до законодавства України та міжнародних договорів.</p> <p>Позов про повернення таких об'єктів може бути поданий у суд протягом трьох років з дня, коли інформація про їх місцеперебування та останнього володільця набула юридичної сили, але в будь-якому разі не пізніше ніж через тридцять років з моменту незаконного вивезення.</p> <p>Для об'єктів, що становлять частину публічних колекцій (державних музейних фондів) чи релігійних культурних цінностей (за наявності спеціальних умов захисту), строк повернення становить 75 років.</p> <p>Притягнення сторін до відповідальності (цивільної чи кримінальної) за незаконне вивезення здійснюється за правилами законодавства України та/або міжнародних угод.</p> <p>Особа (фізична чи юридична), яка придбала об'єкт у добросовісного володільця і не знала про незаконність походження об'єкта, має право на компенсацію. Розмір компенсації визначає суд, ураховуючи вартість об'єкта на момент набуття володіння ним. Витрати на зберігання, експертизу, реставрацію та інші витрати, пов'язані з поверненням дії, відшкодовує особа, яка ініціювала повернення (держава або інший законний власник).</p>

За взаємною згодою сторін спір щодо повернення об'єкта може бути вирішений внаслідок досудового розгляду відповідно до законодавства України.

Звернення про реституцію має бути подане протягом трьох років з моменту, коли заявнику стали відомі місцеперебування культурної цінності та особа володільця, і в будь-якому разі протягом п'ятдесяти років з моменту викрадення.

Позов про реституції культурної цінності, що становить невіддільну частину визначеної пам'ятки або визначеного археологічного об'єкта або належить до публічної колекції, не підлягає жодному строку давності, окрім строку у три роки з моменту, коли заявнику стали відомі місцеперебування культурної цінності та особа володільця.

Подання позову підлягає строку давності у 75 років або більш тривалому строку, який передбачено її законодавством.

Позов про реституцію сакральної культурної цінності або такої культурної цінності, що має важливе колективне значення, належить корінній чи племінній громаді та використовується під час традиційних або ритуальних обрядів цієї громади, підлягає строку давності, застосовуваному до публічних колекцій.

Володілець викраденої культурної цінності, який повинен здійснити її реституцію, має право на отримання в момент реституції цінності справедливої компенсації за умови, що він не знав або розумно не повинен був знати, що культурна цінність була викрадена, і може довести, що під час придбання цієї цінності виявив належну обачність.

Володілець не може користуватися більш сприятливим становищем, ніж особа, від якої він отримав культурну цінність у спадок або в інший спосіб на безоплатній основі.

Положення цієї частини не застосовують якщо:
1) вивезення культурної цінності більше не незаконне в момент подання звернення щодо повернення; та/або
2) цінність була вивезена за життя особи, яка її створила, або протягом п'ятдесяти років після смерті цієї особи.

	<p>Інші дії, пов'язані з повернення та реституцією культурних цінностей, регульовані законодавством України та міжнародними договорами.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 32¹. Права на культурні цінності</p> <p>1. Культурні цінності можуть перебувати в державній, комунальній або приватній власності.</p> <p>Предмети культури, передбачені пунктом 1 частини другої статті 3 цього Закону, не визнаються предметами національного культурного надбання за життя їхнього автора, незалежно від їх культурної цінності для народу України, художнього, етнографічного та наукового значення.</p> <p>2. Предмети національного культурного надбання, які перебувають у приватній власності, можуть бути відчужені її власником будь-якій фізичній, юридичній особі, органам місцевого самоврядування або державі виключно на території України, про що власник зобов'язаний попередити уповноважені державою органи у сфері охорони культурної спадщини не менш ніж за 90 днів.</p> <p>3. У разі продажу предмета національного культурного надбання, який перебуває у приватній власності, держава в особі спеціально уповноваженого органу має переважне право його придбати.</p> <p>Якщо внаслідок дій або бездіяльності власника предмета національного культурного надбання, що перебуває у приватній власності, йому загрожує пошкодження або знищення, уповноважений орган має право вжити заходів, передбачених законодавством України, для його примусового викупу на користь держави. Порядок примусового викупу визначає Кабінет Міністрів України.</p> <p>4. Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує здійснення заходів у сфері охорони предметів національного культурного надбання незалежно від їх форми власності. До таких заходів належать: консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт, збереження, охорона, облік, захист, популяризація таких предметів.</p> <p>5. Фінансування заходів у сфері охорони предметів національного культурного надбання здійснюють за рахунок коштів</p>

загального та спеціального фондів Державного бюджету України. Порядок формування та використання цих коштів встановлює Закон України про Державний бюджет України на відповідний рік.

Джерелами фінансування заходів у сфері охорони предметів національного культурного надбання можуть бути також кошти власників таких предметів чи уповноважених ними органів або осіб, які набули права володіння, користування чи управління предметами національного культурного надбання, благодійні внески та пожертви, зокрема валютні, на охорону національного культурного надбання та інші джерела, не заборонені чинним законодавством.

6. Власник предмета національного культурного надбання або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління таким предметом, забезпечує збереження, утримання в належному стані, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію та ремонт належного йому предмета, якщо інше не передбачено законом.

7. Фізична або юридична особа, яка придбала предмет культури за відплатним договором в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати, визнається добросовісним набувачем такого предмета культури.

Власник предмета культури має право витребувати в добросовісного набувача такий предмет лише у випадках, передбачених законом, на підставі рішення суду. У разі витребування предмета культури добросовісний набувач предмета культури має право одержати від власника предмета культури компенсацію витрат на його зберігання, реставрацію, експертизу тощо. Компенсація витрат на придбання такого предмета культури здійснюється коштом особи, яка його відчужила, на користь добросовісного набувача.

8. Для запобігання незаконному вивезенню предметів національного культурного надбання за межі території України, договори щодо предметів національного культурного надбання укладають у письмовій формі. Договори, укладені з порушенням вимог цього Закону, визнаються недійсними.

	<p>Продавці (аукціон, галерея, колекціонер або інша особа) перед укладення договору щодо предметів національного культурного надбання зобов'язані інформувати покупця про те, що договір укладають щодо предмета національного культурного надбання.</p> <p>Покупець протягом 5 робочих днів з моменту укладення договору зобов'язаний звернутися з клопотанням до уповноваженого органу у сфері охорони культурної спадщини про внесення відомостей, що містяться в договорі, до відповідного державного реєстру.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 32² Комісія з питань національного культурного надбання</p> <p>1. Комісія з питань національного культурного надбання – це орган, створений рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей</p> <p>2. До повноважень Комісії з питань національного культурного надбання (далі – Комісія) належать:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ухвалення рішення про зарахування культурної цінності до національного культурного надбання України; 2) подання уповноваженому органу пропозицій щодо необхідності викупу в державну власність культурних цінностей, зарахованих до національного культурного надбання, що перебувають у приватній власності, або ініціювання перед відповідними органами передання таких культурних цінностей з комунальної власності у державну власність чи навпаки. 3) ухвалення інших рішень для виконання. <p>3. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику у сфері поводження з культурними цінностями, реалізуються безпосередньо та через територіальні органи й полягають у здійсненні разом з іншими органами виконавчої влади контролю за переміщенням через митний кордон України культурних цінностей.</p>

	<p>4. Рішення (розпорядження, дозволи, приписи, постанови тощо) органів, що здійснюють управління у сфері поводження з культурними цінностями, ухвалені в межах їхньої компетенції, обов'язкові для виконання всіма юридичними і фізичними особами.</p> <p>5. Рішення (розпорядження, дозволи, приписи, постанови тощо) уповноваженого органу, ухвалені в межах його компетенції, обов'язкові для виконання всіма іншими спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері поводження з культурними цінностями.</p>
<p>Стаття 37. Відповідальність за порушення законодавства України про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей</p> <p>Особи, винні у порушенні законодавства України про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей, несуть відповідальність, передбачену законами України.</p>	<p>Стаття 37. Види відповідальності за правопорушення у сфері поводження з культурними цінностями</p> <p>Особи, винні у порушенні законодавства України у сфері поводження з предметами культури, несуть дисциплінарну, цивільну, адміністративну, кримінальну та іншу відповідальність відповідно до законодавства, а також відповідальність передбачену цим Законом.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 38. Притягнення до відповідальності за правопорушення у сфері поводження з культурними цінностями</p> <p>1. Справи про правопорушення у сфері поводження з предметами культури, передбачені цим Законом, розглядає уповноважений орган на підставі матеріалів, які засвідчують факт вчинення правопорушення.</p> <p>У випадку, якщо за результатами такого розгляду буде встановлено наявність у діях особи порушення, передбаченого цим Законом, уповноважений орган виносить постанову про накладення штрафу.</p> <p>Така постанова повинна бути винесена протягом двадцяти робочих днів з моменту виявлення такого правопорушення, але не пізніше ніж через три роки з моменту його вчинення.</p> <p>Постанова про накладення штрафу може бути оскаржена в судовому порядку протягом п'ятнадцяти календарних днів з дня її вручення особі, яку притягують до відповідальності.</p>

	<p>Порядок накладення штрафів за правопорушення у сфері поводження з предметами культури затверджує Кабінет Міністрів України.</p> <p>2. Постанова про накладення штрафу за правопорушення у сфері поводження з предметами культури – виконавчий документ, який підлягає виконанню в установленому законом порядку.</p> <p>3. Штраф підлягає сплаті у п'ятнадцятиденний строк з дня вручення постанови особі, яку притягують до відповідальності.</p> <p>Копію завіреного банком платіжного документа, що засвідчує факт сплати суми штрафу в повному обсязі, надсилають уповноваженому органу протягом трьох робочих днів з моменту такої сплати.</p> <p>У разі несплати штрафу в зазначений строк другий примірник постанови надсилають органу державної виконавчої служби для виконання постанови в примусовому порядку.</p> <p>Не підлягає виконанню постанова, яку не було взято до виконання протягом трьох років з дня винесення.</p> <p>Порядок розгляду справ здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру» та іншого законодавства та міжнародних договорів.</p>
--	--

Кримінальний кодекс України

<p>Стаття 298¹. Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду</p> <p>1. Умисне знищення, пошкодження або приховування документів Національного архівного фонду – карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробацийним наглядом на строк до двох років.</p> <p>2. Ті самі дії, вчинені щодо унікальних документів Національного архівного фонду, – караються позбавленням волі на строк до трьох років.</p>	<p>Стаття 298¹. Порушення порядку обліку, переміщення або знищення предметів рухомої культурної спадщини</p> <p>1. Умисне приховування, ухилення від реєстрації або відмови в поданні об'єкта до державного обліку як предмета рухомої культурної спадщини – карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років.</p> <p>2. Незаконне переміщення, вивезення за межі України або передання без дозволу предмета, що перебуває в Реєстрі рухомої культурної спадщини, – карається</p>
--	--

<p>3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища, – караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.</p>	<p>позбавленням волі на строк до п'яти років з конфіскацією предмета.</p> <p>3. У разі вчинення діянь, передбачених частиною першою або другою цієї статті, в умовах воєнного або надзвичайного стану – карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.</p> <p>4. Ті самі дії, вчинені групою осіб або щодо предметів, які визнані національним надбанням України, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією предмета.</p>
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 298². Умисне приховування або незаконне зберігання археологічних предметів</p> <p>1. Умисне ухилення від декларування археологічних предметів, зобов'язаних до реєстрації, – карається штрафом до 20 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та/або громадськими роботами.</p> <p>2. Якщо такі предмети є частиною державного реєстру або визнані національним надбанням – карається позбавленням волі на строк до трьох років.</p>
<p>Кодекс України про адміністративні правопорушення</p>	
<p>Позиція відсутня</p>	<p>Стаття 92². Порушення порядку обліку або зберігання предметів рухомої культурної спадщини</p> <p>1. Порушення порядку ведення обліку, зберігання, тимчасового переміщення або недотримання умов охорони предмета рухомої культурної спадщини тягне за собою накладення штрафу на громадян від 100 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від 300 до 700 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p> <p>2. Повторне протягом року вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, тягне за собою накладення штрафу від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративне стягнення у вигляді конфіскації предмета та/або його примусового внесення до реєстру державою.</p> <p>3. Провадження у справах про адміністративні правопорушення, передбачені цією статтею,</p>

	здійснюють органи охорони культурної спадщини або Національна поліція.
	<p>Стаття 92³. Відповідальність за неповідомлення покупця предмета культури про порядок вивезення такого предмета за межі митної території України</p> <p>1. Неповідомлення покупця під час реалізації предмета культури про особливості його вивезення за межі митної території України тягне за собою накладення штрафу на особу, яка реалізує предмет культури, у розмірі трьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених станом на 1 січня року, протягом якого особу притягають до відповідальності.</p> <p>2. Систематичне вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті тягне за собою накладення штрафу на особу, яка реалізує предмет культури, у розмірі п'яти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених станом на 1 січня року, протягом якого особу притягають до відповідальності.</p> <p>Примітка: Систематичне вчинення порушення для цілей застосування цієї статті означає неповідомлення протягом календарного року двох та більше покупців предмета культури про особливості його вивезення за межі митної території України.</p>

Народні депутати України

ЗАКОН УКРАЇНИ
«Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення або забезпечення охорони культурних цінностей»

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законів України:

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини» («Відомості Верховної Ради України» (ВВР), 2000, № 39, с. 333):

1) Доповнити статтю 1 новими абзацами:

Рухома культурна спадщина – це сукупність предметів матеріальної культури, які мають історичну, художню, наукову, археологічну, етнографічну, релігійну або іншу культурну цінність, не прикріплені до постійного місця розташування і можуть бути переміщені без втрати їхньої ідентичності, включно з музейними предметами та колекціями; археологічні знахідки, артефакти, старожитності; твори мистецтва, графіки, скульптури, фотографії; архівні документи, рукописи, фільми, аудіовізуальні записи; предмети культу, релігійного вжитку та інші унікальні історичні речі. До рухомої культурної спадщини також можуть належати об'єкти, що тимчасово перебувають у приватному володінні, користуванні та/або перебувають за межами території держави, та/або знаходяться у приватній власності будь-якої особи й набуті в передбаченому законодавством спосіб та одночасно визнані національним культурним надбанням відповідно до законодавства;

реституція – це повернення предмета рухомої культурної спадщини, який було незаконно переміщено, викрадено або втрачено, до законного власника або країни походження.

2) Доповнити новою статтею 14¹:

Стаття 14¹. Рухома культурна спадщина

Рухома культурна спадщина підлягає обов'язковому обліку, державній реєстрації, охороні, збереженню, реставрації, оцінюванню та контролю за переміщенням у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У разі виникнення загрози збройного конфлікту, запровадження воєнного або надзвичайного стану Кабінет Міністрів України має право встановлювати особливий режим евакуації, обліку, зберігання, охорони і транспортування предметів культури, включених до реєстрів рухомої культурної спадщини, щоб запобігти їх пошкодженню, втраті або незаконному вивезенню.

1. До предметів рухомої культурної спадщини належать об'єкти, що відповідають хоча б одній із таких категорій:

- предмети історичного значення (зокрема, пов'язані з державотворенням, видатними подіями чи особами);
- предмети мистецтва (образотворчого, декоративного, сакрального, музичного, сценічного, кіномистецтва тощо);
- археологічні артефакти та етнографічні об'єкти;
- пам'ятки науки, техніки, дизайну, ремесел;
- архівні документи, фільми, аудіо- та відеозаписи, стародруки, рідкісні книги;
- предмети культового призначення та релігійні артефакти.

2. Усі предмети, визнані такими, що мають культурну цінність, підлягають:

- ідентифікації та опису;
- державному обліку та реєстрації;
- визначенню охоронного статусу;
- захисту від знищення, псування, незаконного переміщення;
- реставрації, якщо це уможливіє їх фізичний стан.

3. Реставрацію та консервацію предметів здійснюють відповідно до науково обґрунтованих методик, дотримуючись автентичності та зберігаючи історичну цінність, за погодженням з органом охорони культурної спадщини.

4. У разі введення правового режиму воєнного або надзвичайного стану держава забезпечує невідкладну реалізацію особливого режиму поводження з предметами культурної спадщини, що передбачає:

- створення евакуаційних планів та мобілізаційних списків предметів, що підлягають першочерговому захисту;
- переведення їх на спеціальний облік та режим охорони;
- тимчасове переміщення, зберігання в захищених місцях або передання на депозит державним органам чи партнерам;
- заборону на вивезення або реалізацію таких предметів без дозволу Кабінету Міністрів України.

5. Кабінет Міністрів України затверджує порядок реалізації зазначених заходів, а також форму, строки й механізм ведення спеціального реєстру предметів, які перебувають під захистом у воєнний або надзвичайний період.

3) Доповнити новою статтею 14²:

Стаття 14². Тимчасове вивезення в умовах надзвичайної ситуації

Тимчасове вивезення з території України культурних цінностей для виставок, зберігання, реставрації під час дії правового режиму воєнного стану або надзвичайної ситуації можливе лише за дотримання спеціального порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

У разі неможливості повернення культурних цінностей у визначені строки з підстав безпеки власник або уповноважена особа повинні подати заяву про продовження строку зберігання, яку розглядає центральний орган виконавчої влади у сфері культури (уповноважений орган, що формує й реалізує політику).

4) Доповнити новою статтею 14³:

Стаття 14³. Державний реєстр предметів рухомої культурної спадщини

Державний реєстр предметів рухомої культурної спадщини (далі – Реєстр) – це частина централізованої електронної інформаційно-комунікаційної системи, що забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання, зокрема облікові відомості про об'єкти рухомої культурної спадщини.

Відомості до Реєстру вносять органи охорони культурної спадщини на підставі заяв, експертиз, архівних даних або внаслідок виявлення об'єктів під час реставраційних, пошукових, митних чи слідчих дій.

Ведення Реєстру забезпечує центральний орган виконавчої влади у сфері культури за участі експертних рад, профільних інституцій та музеїв.

Порядок створення та ведення такого реєстру визначений Постановою Кабінету Міністрів.

5) Доповнити новою статтею 14⁴:

Стаття 14⁴. Права та обов'язки власників предметів рухомої культурної спадщини

1. Власники предметів рухомої культурної спадщини зобов'язані:
  - забезпечувати збереження, облік і доступ до предмета у спосіб, визначений законом;

- не вивозити предмет без відповідного дозволу;
- повідомляти державу про втрату, пошкодження або переміщення предмета;
- надавати предмет для експертизи або тимчасової евакуації в разі воєнного стану чи загрози;
- вчиняти інші дії, визначені законодавством.

2. Власники предметів рухомої культурної спадщини мають право у встановленому законом порядку:

- одержувати підтвердження про належність предмета до рухомої культурної спадщини;
- подавати заявку на державну підтримку (реставрація, грант, компенсація);
- тимчасово передавати предмет до музеїв, архівів чи бібліотек за договором
- вчиняти інші дії, визначені законодавством.

6) Доповнити новою статтею 14⁵:

Стаття 14⁵. Реституція предметів рухомої культурної спадщини

1. Україна забезпечує реституцію через:

- дипломатичні канали й міжнародне спів;
- судовий та досудовий порядок;
- участь у міжнародних ініціативах (ЮНЕСКО, UNIDROIT, ЄС та інших).

2. Внутрішні правила реституції затверджує Кабінет Міністрів України, ураховуючи положення міжнародного права та двосторонні угоди.

7) Доповнити новою статтею 14⁶:

Стаття 14⁶. Цифровий паспорт предмета рухомої культурної спадщини

1. Кожен предмет, внесений до Реєстру, повинен мати унікальний цифровий паспорт, що містить інформацію про:

- ідентифікаційні ознаки, авторство, датування, походження;
- форму власності, розташування, режим охорони;
- цифрові копії, 3D-візуалізацію, QR-код або NFC-мітку.

2. Дані цифрового паспорта використовують для обліку, дослідження, міжнародного обміну, охорони, реституції та просування культурної спадщини України.

Порядок видання цифрового паспорта та його форму затверджує Кабінет Міністрів України.

8) Доповнити новою статтею 18²:

Стаття 18². Право приватної власності на археологічні предмети у приватній власності

1. Археологічні предмети можуть перебувати у приватній власності фізичних осіб. Особа, у власності якої перебуває археологічний предмет, зобов'язана здійснити державну реєстрацію такого предмета. Державна реєстрація археологічних предметів полягає у внесенні відомостей про такі предмети в Реєстрі у випадках, передбачених законодавством.

2. Протягом трьох років з набрання чинності цим Законом власники археологічних предметів зобов'язані зареєструвати наявні в їх користуванні та володінні археологічні предмети. Після завершення терміну, визначеного в частині 1 цієї статті, предмети, не внесені до реєстру, визнаються безпідставно набутими й підлягають поверненню державі.

9) Доповнити новою статтею 42¹:

Стаття 42¹. Державна агенція культурної спадщини

1. З метою охорони, збереження, реставрації та популяризації предметів, що становлять рухому культурну спадщину, створюють Державну агенцію культурної спадщини.

2. Державна агенція культурної спадщини функціонує як державна установа в підпорядкуванні центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

2. У Законі України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» («Відомості Верховної Ради України» (ВВР), 1999, № 48, с. 405):

1) Доповнити статтю 1 новими абзацами:

володілець предмета культури – особа, у фактичному володінні якої перебуває предмет культури;

предмети культури – рухомі об'єкти культурного призначення, що мають історичне, художнє, етнологічне та/або наукове значення відповідно до законодавства України та міжнародних договорів. Класифікацію предметів культури, які передбачені для тимчасового вивезення або ввезення, або постійного вивезення або ввезення, здійснюють відповідно до Регламенту (EU) 2019/880 від 17 квітня 2019 року, Регламенту ЄС 2019/515 від 19 березня 2019 року та інших міжнародних договорів.

колекція – систематизоване та тематичне зібрання предметів культурної спадщини або їх фрагментів, дібраних (об'єднаних) за певними ознаками, які зібрані разом та сукупно становлять єдине цілісне утворення незалежно від культурної цінності кожного з них;

об'єкти національного культурного надбання – культурні цінності, що становлять цінність для народу України, мають виняткове історичне, художнє, етнографічне та/або наукове значення для формування вітчизняного культурного простору, визначають внесок українського народу у всесвітнє культурне надбання незалежно від їх вартості та віку і які включені до державних реєстрів, передбачених законодавством.

Інші терміни в цьому Законі застосовують у значеннях, визначених Митним кодексом України, Законами України «Про культуру», «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про бібліотеки та бібліотечну справу», «Про музеї та музейну справу», «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», «Про адміністративні послуги» та іншими законами.

2) Викласти статтю 3 у новій редакції:

Стаття 3. Класифікація культурних цінностей

1. До культурних цінностей, які можуть бути включені до відповідних державних реєстрів, у порядку, передбаченому цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, належать:

1) оригінальні художні твори живопису, графіки та скульптури, гравюри та мозаїки, художні композиції та монтажні (зокрема, віртуальні) з будь-яких матеріалів, твори декоративно-прикладного і традиційного народного мистецтва;

2) предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, історією науки і культури, а також такі, що стосуються життя та діяльності видатних діячів держави, політичних партій, громадських і релігійних організацій, науки, культури та мистецтва;

3) предмети музейного значення, знайдені під час археологічних розкопок;

4) складові частини та фрагменти архітектурних, історичних, художніх пам'яток і пам'яток монументального мистецтва;

5) старовинні книги, мапи та інші видання, що становлять історичну, художню, наукову та літературну цінність, окремо чи в колекції;

6) манускрипти та інкунабули, стародруки, архівні документи, включно з кіно-, фото- та фондокументами, окремо чи в колекції;

7) унікальні та рідкісні музичні інструменти;

8) різноманітні види зброї, що має історичну, етнографічну та наукову цінність;

9) рідкісні поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо чи в колекції;

10) рідкісні монети, ордени, медалі, печатки, годинники (їх частини) та інші предмети колекціонування;

11) зоологічні колекції, що становлять наукову, культурно-освітню, навчально-виховну або естетичну цінність;

12) рідкісні колекції та зразки флори і фауни, мінералогії, анатомії та палеонтології, що становлять історичний, археологічний, палеонтологічний, етнографічний чи нумізматичний інтерес;

13) родинні цінності – предмети культури, що мають характер особистих або родинних предметів;

14) оригінальні кіно-, фото-, аудіо- та відеозаписи, окремо чи в колекції, включно із сучасними;

15) оригінальні предмети меблів та інші вироби з дерева, гобелени, килими, кераміка, які мають історичну, етнографічну та наукову цінність;

16) старовинні транспортні засоби, вироблені понад 75 років тому, які мають історичну, етнографічну та наукову цінність;

17) старовинні іграшки, ігри, вироби зі скла, ювелірні вироби, що мають історичну, етнографічну та наукову цінність;

18) оптична, фотографічна та кінематографічна апаратура, що має історичну, етнографічну та наукову цінність;

19) інші об'єкти матеріальної та духовної культури (включно із сучасними), що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення.

2. До предметів національного культурного надбання належать:

1) культурні цінності, зазначені в частині першій статті 3 цього Закону, які становлять культурну цінність народу України, мають виняткове історичне, художнє, етнографічне та наукове значення для формування вітчизняного культурного простору й визначають внесок українського народу у всесвітнє культурне надбання незалежно від їх вартості та віку, зокрема:

предмети, пов'язані з найважливішими історичними подіями в житті народу, розвитком науки, техніки, культури, життям і діяльністю видатних діячів;

пам'ятки мистецтва – визначні твори образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва;

документальні пам'ятки – унікальні акти державності, інші важливі архівні матеріали, кіно-, фото-, і фонодокументи, старовинні рукописи, рідкісні друковані видання тощо.

2) унікальні документи, передбачені Законом України «Про Національний архівний фонд та архівні документи»;

3) унікальні музейні предмети, музейні колекції, музейні зібрання Музейного фонду України та предмети музейного значення, що підлягають внесенню до Музейного фонду України і мають виняткове художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, передбачені Законом України «Про музеї та музейну справу»;

4) документи Бібліотечного фонду національної бібліотеки України, особливо цінні, рідкісні документи та колекції, передбачені Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»;

5) археологічні предмети;

6) елементи, що становлять невіддільну частину художніх, історичних або релігійних пам'яток, які було розібрано, віком від 100 років.

3) Частину першу статті 10 доповнити новими абзацами:

затверджує порядок ведення та форму відповідного реєстру;

встановлює порядок включення культурних цінностей до відповідного реєстру та виключення їх із нього, а також форми витягу з вказаних реєстрів про включення культурних цінностей;

визначає розмір плати за включення предмета культури до відповідного реєстру, випадки застосування пільг та звільнення від такої плати;

адмініструє централізовану електронну інформаційно-комунікаційну систему, що забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання, забезпечує доступ до інформації, яка міститься в такій системі, з урахуванням обмежень, визначених цим Законом;

здійснює координацію та контроль за виявленням, дослідженням, ідентифікацією культурних цінностей, що можуть бути зараховані до національного культурного надбання України;

здійснює програми реставрації, охорони та іншого забезпечення культурних цінностей, зарахованих до національного культурного надбання, як тих, що перебувають у державній та комунальній власності, так і тих, що перебувають у приватному володінні;

приймає рішення про викуп у державну власність культурних цінностей, зарахованих до національного культурного надбання, що перебувають у приватній власності;

застосовує штрафні (фінансові) санкції за порушення вимог законодавства у сфері поведінки з культурними цінностями;

забезпечує відбір кандидатів у склад Комісії з питань національного культурного надбання та подає їх на затвердження Кабінету Міністрів України.

4) Доповнити новою статтею 13¹:

Стаття 13¹. Особливості зарахування культурних цінностей до національного культурного надбання України

1. Культурну цінність зараховують до національного культурного надбання України на підставі рішення Комісії за результатами розгляду заяви володільця предмета культури про зарахування культурної цінності до національного культурного надбання України.

До такої заяви додають:

якщо володільць культурної цінності – фізична особа – копію паспорта та реєстраційного номера облікової картки платника податків (крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це податковий орган і мають відмітку в паспорті);

експертний висновок про відповідність предмета культури критеріям, передбаченим частиною другою статті 3 цього Закону;

або висновку державної експертизи;

або подання уповноваженого органу.

2. рішення за результатами розгляду заяви володільця предмета культури, заяви експерта в галузі культури, поданої відповідно до частини дев'ятої статті 19 цього Закону, чи подання уповноваженого органу, направлено за результатами моніторингу щодо виявлення предметів культури, що можуть бути зараховані до предметів національного культурного надбання відповідно до частини сьомої цієї статті, Комісія звертається до експерта в галузі культури для проведення експертного дослідження предмета культури держави.

З цією метою Комісія наділена правом вимагати від володільця предмета культури тимчасово надати такий предмет експерту для проведення експертного дослідження. У такому разі предмет культури має бути наданий експерту (за можливості транспортування) протягом семи робочих днів з моменту отримання володільцем вимоги Комісії. Такий предмет культури повертається його володільцю (якщо був наданий) протягом трьох робочих днів з моменту складення експертного висновку за результатами його дослідження.

3. У разі ненадання володільцем предмета культури для проведення експертного дослідження на вимогу Комісії у строк, визначений абзацом третім частини третьої цієї статті, експерт у галузі культури, якому доручено провести експертне дослідження предмета культури, протягом одного робочого дня з моменту спливу такого строку повідомляє про це Комісію.

4. Рішення про зарахування предмета культури до національного культурного надбання України або про відмову в зарахуванні має бути ухвалене Комісією протягом 30 календарних днів з моменту отримання заяви (подання), а у випадку, передбаченому частиною другою цієї статті, – з моменту отримання експертного висновку або повідомлення експерта про неможливість провести експертне дослідження.

Про ухвалене рішення Комісія повідомляє володільця предмета культури протягом трьох робочих днів з моменту його ухвалення.

5. Рішення, передбачене частиною першою цієї статті, ухвалює Комісія, якщо за результатами розгляду документів, зазначених у абзаці другого частини першої цієї статті, та експертного дослідження, передбаченого частиною другою цієї статті (у разі надання предмета культури його володільцем), буде встановлено, що предмет культури належить до предметів національного культурного надбання.

Вказане рішення має бути передане уповноваженому органу протягом трьох робочих днів з моменту його ухвалення.

Протягом двох робочих днів з моменту отримання зазначеного рішення уповноважений орган вносить відповідні дані в Державний реєстр культурних цінностей України, про що володільцю предмета культури видають витяг за формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

6. Рішення про відмову в внесенні культурної цінності до національного культурного надбання України Комісія ухвалює в разі невідповідності культурної цінності критеріям, передбаченим частиною другою статті 3 цього Закону.

Комісія ухвалює рішення про зарахування культурної цінності до національного культурного надбання України та включення в Державний реєстр культурних цінностей України, що становить частину централізованої електронної інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання, або про відмову в такому зарахуванні. Рішення Комісії про відмову може бути оскаржене до суду його володільцем (крім випадків зарахування такої культурної цінності до національного культурного надбання на підставі особистої заяви такого володільця), іншою особою, якщо це стосується її прав та інтересів.

7. У разі виявлення серед культурних цінностей тих, що можуть бути зараховані до національного культурного надбання, уповноважений орган протягом трьох робочих днів з моменту виявлення відповідного факту звертається до Комісії з поданням про необхідність ухвалити рішення про зарахування такої культурної цінності до національного культурного надбання України.

8. У разі зупинення розгляду заяви на підставі пункту першого частини третьої цієї статті володільцю предмета культури надають 10 робочих днів з моменту отримання рішення про таке зупинення, щоб він усунув виявлені недоліки.

У разі виконання вимог рішення про зупинення розгляду заяви щодо включення предмета культури до Державного реєстру предметів культури, що становить частиною централізованої електронної інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання, у визначені строки уповноважений орган протягом п'яти робочих днів з моменту виконання таких вимог ухвалює рішення про включення предмета культури до реєстру, зазначеного в цій частині, або про зупинення розгляду заяви на підставі пункту другого частини третьої цієї статті.

У разі зупинення розгляду заяви на підставі пункту другого частини третьої цієї статті уповноважений орган протягом п'яти робочих днів з моменту ухвалення рішення про таке зупинення повинен звернутися до іншого експерта в галузі культури для проведення повторного експертного дослідження предмета культури коштом держави.

З цією метою уповноважений орган наділений правом вимагати від володільця предмета культури тимчасово надати такий предмет експерту для проведення експертного дослідження. У такому разі предмет культури має бути наданий експерту (якщо є можливість транспортування) протягом трьох робочих днів з моменту отримання володільцем вимоги уповноваженого органу. Такий предмет культури повертається його володільцю (якщо був наданий) протягом трьох робочих днів з моменту складення експертного висновку за результатами його дослідження.

У випадку ненадання володільцем предмета культури для проведення експертного дослідження на вимогу уповноваженого органу у строк, визначений абзацом другим цієї частини, експерт у галузі культури, якому доручено провести експертне дослідження

предмета культури, протягом одного робочого дня з моменту спливу такого строку повідомляє про це уповноважений орган.

За результатами звернення уповноваженого органу до іншого експерта в галузі культури відповідно до законодавства уповноважений орган ухвалює рішення про направлення до Комісії подання про необхідність ухвалити рішення про включення такого предмета культури до Державного реєстру предметів національного культурного надбання України, що становить частину централізованої електронної інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації для ідентифікації предметів культурних цінностей та національного культурного надбання.

Про ухвалені рішення уповноважений орган повідомляє володільця предмета культури протягом трьох робочих днів з моменту його ухвалення.

Внесення змін до відповідного реєстру здійснюють у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

5) Доповнити новою статтею 26¹:

Стаття 26¹. Повернення, реституція незаконно вивезених об'єктів культурної спадщини

Об'єкти культурної спадщини України, незаконно вивезені з її території, підлягають поверненню відповідно до законодавства України та міжнародних договорів.

Позов про повернення таких об'єктів може бути поданий у суд протягом трьох років з дня, коли інформація про їх місце перебування та останнього володільця набула юридичної сили, але в будь-якому разі не пізніше ніж через тридцять років з моменту незаконного вивезення.

Для об'єктів, що становлять частину публічних колекцій (державних музейних фондів) чи релігійних культурних цінностей (за наявності спеціальних умов захисту), строк повернення становить 75 років.

Притягнення сторін до відповідальності (цивільної чи кримінальної) за незаконне вивезення здійснюється за правилами законодавства України та/або міжнародних угод.

Особа (фізична чи юридична), яка придбала об'єкт у добросовісного володільця і не знала про незаконність походження об'єкта, має право на компенсацію. Розмір компенсації визначає судом, ураховуючи вартість об'єкта на момент набуття володіння ним. Витрати на зберігання, експертизу, реставрацію та інші витрати, пов'язані з поверненням дії, відшкодовує особа, яка ініціювала повернення (держава або інший законний власник).

За взаємною згодою сторін спір щодо повернення об'єкта може бути вирішений внаслідок досудового розгляду відповідно до законодавства України.

Звернення про реституцію має бути подане протягом трьох років з моменту, коли заявнику стали відомі місцеперебування культурної цінності та особа володільця, і в будь-якому разі протягом п'ятдесяти років з моменту викрадення.

Позов про реституцію культурної цінності, що становить невіддільну частину визначеної пам'ятки або визначеного археологічного об'єкта або належить до публічної колекції, не підлягає жодному строку давності, крім строку у три роки з моменту, коли заявнику стали відомі місцеперебування культурної цінності та особа володільця.

Подання позову підлягає строку давності у 75 років або більш тривалому строку, який передбачено законодавством.

Позов про реституцію сакральної культурної цінності або такої культурної цінності, що має важливе колективне значення, належить корінній чи племінній громаді та

використовується під час традиційних або ритуальних обрядів цієї громади, підлягає строку давності, застосовуваному до публічних колекцій.

Володілець викраденої культурної цінності, який повинен здійснити її реституцію, має право на отримання в момент реституції цінності справедливої компенсації за умови, що він не знав або розумно не повинен був знати, що культурна цінність була викрадена, і може довести, що під час придбання цієї цінності виявив належну обачність.

Володілець не може користуватися більш сприятливим становищем, ніж особа, від якої він отримав культурну цінність у спадок або в інший спосіб на безоплатній основі.

Положення цієї частини не застосовують, якщо:

1) вивезення культурної цінності більше не незаконне в момент подання звернення щодо повернення; та/ або

2) цінність була вивезена за життя особи, яка її створила, або протягом п'ятдесяти років після смерті цієї особи.

Інші дії, пов'язані з поверненням та реституцією культурних цінностей, регульовані законодавством України та міжнародними договорами.

б) Доповнити новою статтею 32¹:

Стаття 32¹. Права на культурні цінності

1. Культурні цінності можуть перебувати в державній, комунальній або приватній власності.

Предмети культури, передбачені пунктами 1 та 14 частини другої статті 3 цього Закону, не визнаються предметами національного культурного надбання за життя їхнього автора, незалежно від їх культурної цінності для народу України, художнього, етнографічного та наукового значення.

2. Предмети національного культурного надбання, які перебувають у приватній власності, можуть бути відчужені її власником будь-якої фізичній, юридичній особі, органам місцевого самоврядування або державі на території України, про що власник зобов'язаний попередити уповноважені державою органи не менш ніж за 90 днів.

3. У разі продажу предмета національного культурного надбання, який перебуває у приватній власності, держава в особі спеціально уповноваженого органу має переважне право його придбати.

Якщо внаслідок дій або бездіяльності власника предмета національного культурного надбання, що перебуває у приватній власності, йому загрожує пошкодження або знищення, уповноважений орган має право вжити заходів, передбачених законодавством України, для його примусового викупу на користь держави. Порядок примусового викупу визначає Кабінет Міністрів України.

4. Центральний орган виконавчої влади забезпечує здійснення заходів у сфері охорони предметів національного культурного надбання незалежно від їх форми власності. До таких заходів належать: консервування, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт, збереження, охорона, облік, захист, популяризацію таких предметів.

5. Фінансування заходів у сфері охорони предметів національного культурного надбання здійснюють за рахунок коштів загального та спеціального фондів Державного бюджету України. Порядок формування й використання цих коштів встановлює Закон України про Державний бюджет України на відповідний рік.

Джерелами фінансування заходів у сфері охорони предметів національного культурного надбання можуть бути також кошти власників таких предметів чи уповноважених ними органів або осіб, які набули права володіння, користування чи управління предметами національного культурного надбання, благодійні внески та пожертви, зокрема валютні, на охорону національного культурного надбання та інші джерела, не заборонені чинним законодавством.

6. Власник предмета національного культурного надбання або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління таким предметом, забезпечує збереження, утримання в належному стані, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію та ремонт належного йому предмета, якщо інше не передбачено законом.

7. Фізична або юридична особа, яка придбала предмет культури за відплатним договором в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати, визнається добросовісним набувачем такого предмета культури.

Власник предмета культури має право витребувати в добросовісного набувача такий предмет лише у випадках, передбачених законом, на підставі рішення суду. У разі витребування предмета культури добросовісний набувач предмета культури має право одержати від власника предмета культури компенсацію витрат на його зберігання, реставрацію, експертизу тощо. Компенсація витрат на придбання такого предмета культури здійснюється коштом особи, яка його відчужила, на користь добросовісного набувача.

8. Щоб запобігти незаконному вивезенню предметів національного культурного надбання за межі території України, договори щодо предметів національного культурного надбання укладають у письмовій формі. Договори, укладені з порушенням вимог цього Закону, визнаються недійсними.

Продавці (аукціон, галерея, колекціонер або інша особа) перед укладенням договору щодо предметів національного культурного надбання зобов'язані інформувати покупця про те, що договір укладають щодо предмета національного культурного надбання.

Покупець протягом 5 днів з моменту укладення договору зобов'язаний звернутися з клопотанням до уповноваженого органу про внесення відомостей, що містяться в договорі, до відповідного державного реєстру.

7) Доповнити новою статтею 32²:

Стаття 32² Комісія з питань національного культурного надбання

1. Комісія з питань національного культурного надбання – це орган, створений рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей

2. До повноважень Комісії з питань національного культурного надбання (далі – Комісія) належать:

1) ухвалення рішення про зарахування культурної цінності до національного культурного надбання України;

2) подання уповноваженому органу пропозицій щодо необхідності викупу в державну власність культурних цінностей, зарахованих до національного культурного надбання, що перебувають у приватній власності, або ініціювання перед відповідними органами передання таких культурних цінностей з комунальної власності у державну власність чи навпаки;

3) ухвалення інших рішень для виконання.

3. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику у сфері поводження з культурними цінностями, реалізуються безпосередньо та через територіальні органи й полягають у здійсненні разом з іншими органами виконавчої влади контролю за переміщенням через митний кордон України культурних цінностей.

4. Рішення (розпорядження, дозволи, приписи, постанови тощо) органів, що здійснюють управління у сфері поводження з культурними цінностями, ухвалені в межах їхньої компетенції, обов'язкові для виконання всіма юридичними та фізичними особами.

5. Рішення (розпорядження, дозволи, приписи, постанови тощо) уповноваженого органу, ухвалені в межах його компетенції, обов'язкові для виконання всіма іншими спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері поводження з культурними цінностями.

8) Статтю 37 викласти в новій редакції:

Стаття 37. Види відповідальності за правопорушення у сфері поводження з культурними цінностями

Особи, винні в порушенні законодавства України у сфері поводження з предметами культури, несуть дисциплінарну, цивільну, адміністративну, кримінальну та іншу відповідальність відповідно до законодавства, а також відповідальність, передбачену цим Законом.

9) Доповнити новою статтею 38:

Стаття 38. Притягнення до відповідальності за правопорушення у сфері поводження з культурними цінностями

1. Справи про правопорушення у сфері поводження з предметами культури, передбачені цим Законом, розглядає уповноважений орган на підставі матеріалів, які засвідчують факт вчинення правопорушення.

У випадку, якщо за результатами такого розгляду буде встановлено наявність у діяч особи порушення, передбаченого цим Законом, уповноважений орган виносить постанову про накладення штрафу.

Така постанова повинна бути винесена протягом двадцяти робочих днів з моменту виявлення такого правопорушення, але не пізніше, ніж через три роки з моменту його вчинення.

Постанова про накладення штрафу може бути оскаржена в судовому порядку протягом п'ятнадцяти календарних днів з дня її вручення особі, яку притягують до відповідальності.

Порядок накладення штрафів за правопорушення у сфері поводження з предметами культури затверджує Кабінет Міністрів України.

2. Постанова про накладення штрафу за правопорушення у сфері поводження з предметами культури – виконавчий документ, який підлягає виконанню в установленому законом порядку.

3. Штраф підлягає сплаті у п'ятнадцятиденний строк з дня вручення постанови особі, яку притягують до відповідальності.

Копію завіреного банком платіжного документа, що засвідчує факт сплати суми штрафу в повному обсязі, надсилають уповноваженому органу протягом трьох робочих днів з моменту такої сплати.

У разі несплати штрафу в зазначений строк другий примірник постанови надсилають органу державної виконавчої служби для виконання постанови в примусовому порядку.

Не підлягає виконанню постанова, яку не було взято до виконання протягом трьох років з дня винесення.

Порядок розгляду справ здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру» та іншого законодавства й міжнародних договорів.

3. Кримінальний кодекс України («Відомості Верховної Ради України» (ВВР), 2001, № 25–26, с. 131):

1) Статтю 298¹ викласти в новій редакції:

Стаття 298¹. Порушення порядку обліку, переміщення або знищення предметів рухомої культурної спадщини

1. Умисне приховування, ухилення від реєстрації або відмови в поданні об'єкта до державного обліку як предмета рухомої культурної спадщини – карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років.

2. Незаконне переміщення, вивезення за межі України або передання без дозволу предмета, що перебуває в Реєстрі рухомої культурної спадщини, – карається позбавленням волі на строк до п'яти років з конфіскацією предмета.

3. У разі вчинення діянь, передбачених частиною першою або другою цієї статті, в умовах воєнного або надзвичайного стану – карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

4. Ті самі дії, вчинені групою осіб або щодо предметів, які визнані національним надбанням України, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією предмета.

2) Доповнити новою статтею 298²:

Стаття 298². Умисне приховування або незаконне зберігання археологічних предметів

1. Умисне ухилення від декларування археологічних предметів, зобов'язаних до реєстрації, карається штрафом до 20 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та/або громадськими роботами.

2. Якщо такі предмети є частиною державного реєстру або визнані національним надбанням – карається позбавленням волі на строк до трьох років.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення («Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)», 1984, додаток до № 51, с. 1122):

1) Доповнити новою статтею 92²:

Стаття 92². Порушення порядку обліку або зберігання предметів рухомої культурної спадщини

1. Порушення порядку ведення обліку, зберігання, тимчасового переміщення або недотримання умов охорони предмета рухомої культурної спадщини тягне за собою накладення штрафу на громадян від 100 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від 300 до 700 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Повторне протягом року вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, тягне за собою накладення штрафу від 500 до 1000 НМДГ або адміністративне стягнення у вигляді конфіскації предмета та/або його примусового внесення до реєстру державою.

3. Провадження у справах про адміністративні правопорушення, передбачені цією статтею, здійснюють органи охорони культурної спадщини або Національна поліція.

2) Доповнити новою статтею 92³:**Стаття 92³. Відповідальність за неповідомлення покупця предмета культури про порядок вивезення такого предмета за межі митної території України**

1. Неповідомлення покупця під час реалізації предмета культури про особливості його вивезення за межі митної території України тягне за собою накладення штрафу на особу, яка реалізує предмет культури, у розмірі трьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених станом на 1 січня року, протягом якого особу притягають до відповідальності.

2. Систематичне вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, тягне за собою накладення штрафу на особу, яка реалізує предмет культури, у розмірі п'яти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених станом на 1 січня року, протягом якого особу притягають до відповідальності.

Примітка: Систематичне вчинення порушення для цілей застосування цієї статті означає неповідомлення протягом календарного року двох та більше покупців предмета культури про особливості його вивезення за межі митної території України.

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування

Голова Верховної Ради України
